

apie spaeolę

G a n y t o j i š k a s

P a n e v ė ž i o V y s k u p o

R a š t a s

IX

P a n e v ė ž y s

1 9 3 2

KAZIMIERAS PALTAROKAS,

**Dievo malone ir Apaštalų Sosto paskyrimui
PANEVĖŽIO VYSKUPAS,**

Vyskupijos Kunigams ir Tikintiesiems (siunčia)
Ganytojo sveikinimą ir laiminimą.

Cezaris, žinomas karvėdys, teisia kaltinamajį. Ciceronas, garsusis gražbylys, teisina, gina. Cezaris šaiposi: „Manęs nepalenksi, neperkalbési manęs“... Ciceronas kalba karštai. Cezaris, kiek galėdamas, priešinasi jo kalbos įtakai. Kaskart galingiau skamba Cicerono žodžiai. Griežtas Cezaris nuleidžia galvą, ir iš sujaudintos jo krūtinės atsiliepia gailestingas apskustojo išteisinimas.

Jei sykį tarti žodžiai yra tokie galingi, tai kokios galios turi tie garsai, kurie pasilieka netik sменyse, bet ir popieryje užrašyti paplinta žmonių tarpe. Dabar pasakyti žodžiai mažiau reikšmingi, negu rašyti. Kas yra sakoma, tegali girdēti šimtai, kartais—vienas, kitas tūkstantis; o kas atspausdinta, skaito tūkstančiai, net milijonai; raštai, kartkartėmis vartomi, veikia neribotą laiką ir vienaip, ar kitaip nuteikia žmones.

Sprogstamoji medžiaga, pragaro mašina nesiekia taip plačiai, kaip spausdintas žodis. Arabų vadas Abd el-Kader'as, pirmą sykį pamatęs spaustuvės darbą, nustebo ir sušuko: „Tai minties armota“. Bet patranka taip toli nenusviedžia savo šovinių, kaip švaisto laikraščiai savas mintis į visas puses ir skleidžia jas atskiruose žmonėse, šeimose, kaimuose, miesteliuose, miestuose, visame krašte, net už šalies sienų. Taip spaustuvė pasidare milžiniška žinių platinimo; su ja negali susilyginti jokios mokyklos.

Šiandien vargu rasime kitą priemonę, kuri taip galingai valdytų žmones, kaip spauda. Todėl pasutiniais laikais stengiamasi kalbėti raštu. Pas mus pér savaitę išeina keletas milijonų spausdintų puslapių; jie lankosi žmonių namuose ir ten moko juos gero ir pikto. Platinama gera spauda. Paplito blogi raštai. Bet daugiausia yra laikraščių, kurie vadina save neutraliais, bešališkais, bepartyviais; jie lyg kad norėtų būti gerų ir blogų raštų viduryje.

Tokiems tinkta šv. Povilo žodžiai: „Yra daug nepaklusnių, tuščiakalbių ir suvedžiotojų... Tiems reikia užkimšti burna, nes jie griauna ištisus namus, mokydami, kas nereikia, dėl biauraus pelno“ (Tit. I, 10). Neutralius laikraščius leidžia dažniausia laisvamaniai; jie nebrangina kultūros veiksnių, tikybos ir dorovės reikalų. Jiems rūpi daugiau sužadinti smalsumą, kuo daugiausia patraukti skaitytojų. Taip „jų kalba plečiasi, kaip vėžio liga“ (II Tim. 2, 16) ir paliečia tautos pasąmonio gelmes.

Norėdamas jus, Mylimieji, apsaugoti nuo nepaklusnių, tuščiakalbių ir suvedžiotojų, kurie mokiniai nereikia — pasakysiu, kas reikia manyti apie neutralius laikraščius; parodysiu rimtus pavoju, kurie

gręsia jūjų skaitytojams; pamatysite, kad nėra visiškai bešališkos spaudos. „Taigi, broliai, tvirtai stovėkite ir laikykite padavimus, kurių išmokote ar tai žodžiu, ar mūsų laišku“ (Tes. 2, 15).

Kas yra neutralus laikraštis? Tas, kurs sakosi, neliečiąs tikėjimo ir dorovės klaūsimų; kuršai skelbiasi, nepataikaujasi nei vienos, nei kitos tikybos išpažintojams; kurs dedasi nepriklausas jokios partijos, atstovaujasi visos tautos reikalus; kurs įtikinėja, renkas gyvenimo įvykius, juos aprašas, nuo savęs nieko nepridėdamas... Iš taip atspausdintų atsitikimų kiekvienas skaitytojas galis pasidaryti sau išvadą. Toks pasiskelbimas daug kam patinka; nes esą malonū sužinoti plataus pasaulio naujienos, praneštos bešališkai.

Laikraštis, kurs sakosi esas bepartyvus, gal ir manosi, neatstovaujasi kokių nors įsitikinimų. Todėl spausdina įvairiaspalvi žinių mišinį, visokias žineles: apie teatrus, koncertus, operas, kinematografus, pramogas, gegužinės, teismus, piktadarybes, žmogžudystes, nusižudymus, paleistuvystes, vagystes... Bespalvių laikraščių puslapiai mirgėte mirga sensacijomis; jose keliami viešumoni slapti gyvenimo įvykių, krapštomas šeimų šiukšlės, kasinėjami visuomenės purvynai, smalsiai pilstomas gatvės sutros ir leidžiamos iš oro pagautos paskalos, nedaug tesirūpinant, kiek jose tiesos...

Kiekvienas kumštininkas plačiai aprašomas; automobilių, motociklų lenktynėms duodama nema-

ža vietas; fussballo, šachmatų lošimas iškeliamas įki valstybinės svarbos dalyko... Tuo tarpu Bažnyčios gyvenimas, Popiežiaus enciklikos, ganytojiški vyskupų laiškai... jų skiltyse neminimi. Pasitaiko kartais trumpas paminėjimas kokios nors tikybinės iškilmės; bet čia pat atspausdinta ištisai triukšminga bedievio profesoriaus kalba, išpučiami vadinamieji kunigų skandalai, paskelbti žymesnių kataliku tariamieji sukčiavimai...

Trumpai tariant, tai kasdienių įvairenybių rinkinys, neapleidžiant ir to, kas nekilnu, negražu, biauru. Tos sensacinės žinių žinelės niekad nejvertinamos tikybos atžvilgiu. Bespalviai laikraščiai net stengiasi paslėpti tikybines savo pažiūras, nutylėti visa, kas dvelkia tikėjimu, katalikybe. Iš kasdienių naujenų daromas neišmaišytas kratinys; juo maitinama lengvabūdžių minia, neturinti savo nusistatymo. Leidėjai nesivaržo savęs kokiais nors dėsniais, tik norėtų įtikti didesniam žmonių skaičiui.

Gerai dar, kad jie nieko nerašo [stačiai prieš tikybą. Bet ar to gana? „Nešventų ir tuščių kalbų saugokis, įsako šv. Povilas: nes jie vis labiau žengia į bedievybę; ir jų kalba plečiasi, kaip vėžio liga“ (II Tim. 2, 16). Suardysi sveikatą, net atimsi gyvybę netik tada, kai užduosi kam aršeniko, bet ir tuokart, kada jam duosi nesveiką valgi. „Žmogus yra gyvas ne vien duona, bet kiekvienu žodžiu, išeinančiu iš Dievo burnos“ (Mt. 4, 4). Kas nešneka tiesiog prieš tikėjimą, tas neplatina dvasios gangrėnos, bet neteikia sveiko maisto; be jo žmogaus siela genda, kaip kad vėžys pamažėli suėda stipriaujį kūną.

Sakoma, būk kinuose žinomi nuodai, kurie nežudą staiga, bet įvarą ligą; ji per kelerius metus pribaigianti žmogų. Neutralioji spauda ne visados yra gryna nuo priemaišų; dažniausiai esti nežymiai pribarstyta nuodingų minčių, žodžių, išsireiškimų; jie veikia palengva, kaip kiniečių nuodai. Juos žmonės vartoja be baimės, nejausdami pavojaus. Tokia leidėjų taktika yra pavojingesnė, negu atvira kalba. Piktos valios žmonės neutralia spauda pridengia nedorus savo sumanymus ir nepastebimai migdo tikinčiųjų sąžinę.

Skaityti reiškia mąstyti, autoriu padedant. Beskaitydamas bespalvį laikraštį, žmogus drauge su rašytoju apsvartai kasdienius gyvenimo įvykius; bet iš neutralaus rašto niekad neišgirsi tikro įvertinimo, paliksi be aiškių pažiūrų; svyruosi, kaip nendrė, vėjo supama; linksi pavėjui; pradėsi taip galvoti, kaip rašo laikraštis; darysies abejutis tikėjimo reikalams, net nusistatysi prieš Bažnyčią.

* * *

Bespaliai laikraščiai nerodo savo pažiūrų; tik visados pabrėžia tai, kad jie neutralūs. O vaisius — toks: Jų skaitytojai pradeda prisipažinti prie to paties dėsnio. Ir jie ima sakyti: Mes esame neutralūs; mes nepriklausome jokios srovės. Taip nekatalikiškas nusistatymas siurbias į katalikų šeimas, į mūsų visuomenę; ir tikybinis žmonių bankrotas pasirodo visame savo plikume, atsitikus kokiam svarbiam reikalui.

Matote, kaip verda kova prieš tikėjimą; norima nuslopinti katalikybę; girdite, kaip visokie akiplėšos puola Popiežių, žemina vyskupus, niekina kunigus... O katalikai tyli, tartum viskas būtų tvarkoje. Išivaizduokite: Į kokią nors šalį veržiasi priešas; jam pasiseka suagituoti karius, kad nešautų. Juk be mūšio krašto gynimas būtų pralaimėtas, nors narsieji vadai ir nepasiduotų. Toks karių elgesys būtų priesaikos laužymas, tėvynės išdavimas, visu griežtumu baustina nedorybę.

Panašiai elgiamasi su amžina Tėvyne, kai jos tėvynainius sudemoralizuojančios bespalvė spauda. Visokie laisvamaniai braunasi į katalikų sritis: kritikuojant katalikišką moterystę, katalikiškajį vaikų auklėjimą, katalikiškas jaunuomenės organizacijas, katalikus veikėjus, net patį Katalikų Veikimą... Katalikų daugelis, užuot ginę tai, stovi nuošaliai, rasi stebisi, trauko pečiais, o gal ir abejingai dairosi. Juk tai katalikų reikalų nebojimasis, didžiausias apsileidimas, Bažnyčios išdavimas.

Kiekvienas katalikas Sutvirtinimo sakramentu patapo Bažnyčios karys. Ar Kristus, vyriausias mūsų Vadas, bus patenkintas tokiais bendradarbiais, kurie Jo mokslo dalykuose dedasi neutraliai: nestoją nei už Jį, nei prieš Jį. Atsiminkite Išganytojo žodžius: „Kas ne su manim, tas prieš mane“ (Mt. 12,30), Kovoje už Kristaus idealus nėra neutralumo. „Nė vienas negali tarnauti dviem valdovam; nes arba jis vieno nekės ir mylės kitą; arba vieno laikysis ir niekins kitą“ (Mt. 6,24).

Keistas krašto vaizdas, kur žmonės šviečiasi neutraliaiš laikraščiais. Kuo ne kiekvienas savo namuose prisipažįsta esąs katalikas; šventadieniais

bažnyčios kol kas dar pilnos... Bet viešame gyvėni-
me tylim, susidūrus su nekatalikiškomis pažiūromis;
slapstomasi su katalikiškais įsitikinimais; neginama
laužomų katalikų teisių; neužtariama varžomos Baž-
nyčios laisvės... Dažnas glūdi, ausis suglaudęs, bytik
jo paties neliečia...

Tokioje šalyje laisvamanių mažuma valdo katalikų daugumą. Katalikai maža teturi uolių, sumaniu veikėjų; katalikų reikalai šlubuoja. Žmonės pripranta viešame gyvenime vengti tikybos; tikėjimas pasidaro lyg kad šventadienis rūbas, užsivelkamas, einant bažnyčion, o per savaitę kabas namię ant kablio; be jo žmogus per šešias dienas elgiasi, lyg nebūtų katalikas.

Netaip mus mokė Išganytojas: „Kas išpažins mane žmonių akyvaizdoje, tą ir aš išpažinsiu savo danguj esančio Tėvo akyvaizdoje“ (Mt. 10, 32). Aišku, nestojimas už Kristą nėra be kaltės. Daleiskime, kad tavo akyse galvažudžiai užpuolė ir smaugia žmogų; o tu nekliudai, nors gali; ar būsi be nuodėmės? O kai tikėjimo priešai su didžiausia neapykanta puola Kristaus Bažnyčią, jos galvą, vyskupus, kungus, žymesnius katalikus, valdininkus, mokytojus... kiekvieno tikinčio yra pareiga užtarti skriaudžiamuosius.

Ar tai nebus didelis pāmiršimas kataliko pareigų, sunkus nusikaltimas, jei sakai: „Tegul sau žino si kunigai; labai čia man; aš esu bešališkas“... O pratina tave prie šitokio nusiteikimo ne kas kita, kaip tik vadintameji neutralūs laikraščiai; jie tau pribukino sažinę, išmokė tave snapoti. Tuo tarpu kad svarbioje pasauležiūros kovoje neprivalai būti

snaudalis, viską palikti Viešpaties Apvaizdai, bet turi būt aiškus, sąmoningas, drąsus Bažnyčios karžygis.

* * *

Pažiūrėkime dar, ar vadinamieji bespalviai laikraščiai yra iš tikrųjų neutralūs, kaip skelbiasi. Jeigu jie yra tikrai bešališki, tai dėl ko taip rūpestingai vengia rašyti apie katalikus ką gera? Kodėl taip maža terandame pranešimų apie išganingą daugelio kunigų darbą? Dėl ko nutyli, kad toks ir toks laisvamanis prieš mirdamas pavyzdingai priėmė šv. Sakramentus? Kodėl nepraneša, kad tas ir tas netikėlis mirštančiai savo žmonai, prašiusiai kunigo, neprileido? Kam užkandę žadą tyli, kad garsusis bedievybės apaštolas su katalike susituokė bažnyčioje?...

Dėl ko neutralūs laikraščiai nutyli, kad Popiežius šio pasaulio galiūnui, trukdžiusiam Katalikų Veikimą, yra pasakęs: „Gyvybę mums galite atimti, bet negalite uždrausti skelbtii tiesos“? Kodėl nepasako, kad vyskupai kenčia panieką, bet protestuoja prieš Bažnyčios skriaudas? kad kunigai pasiryžę kęsti baudas, bet nenusileidžia sąžinės dalykuose? kad ateitininkai studentai baudžiami gina savos organizacijos laisvę? kad moksleiviai, draudžiami, neatsisako nuo savo idealo „Viską Kristuje atnaujinti“?..

Matomai, tokie laikraščiai nenori žmonėms priminti katalikų pareigų, gyvenant ir mirštant. Matyt, jie bevelyja nutylėti visą tikybinį gyvenimą... Juk tai yra tam tikras aiškus šališkumas nejudinti visa to, kas turi kokį nors ryšį su Dievu, Bažnyčia, -tiky

ba, svarbiausiais, amžinais žmogaus reikalais. „Ką padeda žmogui, jei jis laimėtų visą pasaulį, savo gi sielai kęstų nuostoli, arba ką duos žmogus savo siebai vaduoti?“ klausia Išganytojas (Mat. 16, 26).

Priešingai, jei tariamas neutralus laikraštis gali katalikams įgnybti, su pamėgimu tai daro; ir čia reiškiasi jo simpatijos Bažnyčios priešams. Atsiminkite, su kokių įžulumu aprašomos kunigų bylos, o kaip švelniai buvo liečiamas mēsininkų teismas; beveik atsiprašinėta tam tikros visuomenės dalies, kad jos nariai teisiami. Nepamiršote dar, su kokių piktu pajuokimu buvo prasimanyta paskala, būk katalikai tėvai rožančiumi pasmaugę vaiką, įtarę ji būsiant apsėstą... Tas gandas yra daveš progos parašyti net vedamąjį straipsnį, koneveikiantį kunigus.

Bet kartais neutralūs laikraščiai numeta nešališkumo skraigstę, parodo savo nagus ir drįsta elgtis, kaip katalikų priešai. Konkordatą vadina „kamanėlėmis“ dvasiškijai pažaboti; kunigus atvaizduoja, kaip politikierius, menkus psichologus; net meta kaltę vyskupams, būk nelaiką duotos priesaikos, būk esą neištikimi valstybei, esą beveik savo krašto išdavėjai; stengiasi pamokyti net patį Popiežių; bara kitus laikraščius, kam rašą, kad italų valdžia nusileidusi Vatikanui Katalikų Veikimo reikalui...

Tie ir tolygūs priekaištai gudriai daromi. Skaitytojas nepastebi šališkumo; ima taip mąstyti, kaip skaito laikraštyje; pradeda elgtis pagal tuos dėsnius, kuriuos laikraštis skiepija. Taip iš tikybos aukštynbės slenka kaskart žemyn; žmonėse katalikų reikalų supratimas nyksta, rinkimuose balsuojama už laisvamanius, net bedievius; šalies valdymas pasidaro nekatalikiškas; katalikai nustoja įtakos mokyklo-

se, valsčių valdybose, apskričių tarybose, valdžia-vietėse, ministerijose... O sudaromas išpūdis, kad katalikai nežiną, ko nori; kad straipsniams apie kungus dedamos antraštės: „Atleisk jiems, Viešpate, nes nėžino, ką darą“.

Tokiu dvasios penų mintas žmogus palengva praranda sveiką tikybinę nuovoką; pamažėli nustoja skyrės katalikiškas nuomones nuo laisvamaniskų pažiūrų, patsai nepastebi, kaip jis darosi abejutis svarbiausiems gyvenimo klausimams, praranda sąžinės jautrumą; patamta laisvamanis, dedasi įgeriau suprantas katalikybės reikalus, negu mokinanti Bažnyčia, manosi esąs tvarkoje, kai protestuoja prieš vyskupus, neklauso Popiežiaus.

* * *

Daugelis tai mato; ne vienas apgailestauja; bet kažkodėl tyli susičiaupės ir nieko nedaro. Netrukdomas blogumas plečiasi ir gręsia visoms gyvenimo sritimis. Laikraštininkas yra tautos barometras; jam negali nerūpēti savo krašto likimas; jis turėtų branginti visa, kas teisinga, dora, kilnų, gražu... Todėl jis su visu atsidėjimu privalėtu rauti blogio šaknis, ugdyti gera.

Rašytojau! Tu privalai tarnauti šviesai ir tiesa; su plunksna turi kovoti už tikėjimo, dorovės igyvendimą mūsų tautoje; privalai pasakyti plačiomis mi-

nioms, kaip reikia elgtis, kad Lietuva netaptų bedievių, laisvamanių, nedorėlių... kraštas; šventa tavo parėiga rodyti skaitytojams, kad tie laikraščiai, kurie kitaip rašo, mažina žmonių atsparumą prieš blogybes.

Ir Žurnalistų Sąjunga turėtų tarti savo žodi; privalėtų sudrausminti savo narius, kad jie gerbtų žurnalisto vardą ir nedirbtų pražuttingo tautai darbo. Redaktoriai! turėkite sąžinės! nesivadovaukite priežodžiu: „Popieris nesidrovi“. Netalpinkite viso, kas ką jums atsiuncia. Leidėjai! nespausdinkite „tuščiakalbių ir suvėdžiotojų“ raštų „dėl būauraus pelno“.

Nuo tokių laikraščių turėtų nusigręžti pati visuomenė; reikėtų išammoninti nesamonitorius, kurie neutralioje spaudoje ieškos i sau dvasios maisto, kad jos neimtų nė į rankas. Kovoti su šiaudadušiais raštais privalu visiems, kuriems rūpi geresnė savo šalies ateitis. Ypač katalikas neturi skaityti neutralios spaudos, kad negriautų dorovės, nes be jos neįmanomas ramus visuomenės gyvenimimas.

Katalikai! laikraščių atžvilgiu privalote turėti jautrėsnę sąžinę. Išvarykite neutralią spaudą iš savo namų, nors ji lankosi ne atvirai, bet, kaip čigonė, apsisiautusi nešališkumo skraiste. Jūsų šeimose tesi-lanko grynai katalikiškas laikraštis; savo nusistatymą skleiskite visur: tarnystėje, prekyboje, amate, dirbtuvėse, mokyklose, teismuose, valdžiavietėse...

Baigiu apaštalo šv. Povilo žodžiais: „Meldžiu jus, broliai, būkite atsargūs su keliančiais nesutiki-mus ir papiktinimus priešingai tam mokslui, kurio jūs išmokote; šalinkitės nuo jų. Nes tokie netarnauja mūsų Viešpačiui Kristui... Jie saldžiaiš žodžiaiš ir prisigerinimais suvedžioja nekaltųjų širdis“ (Rom. 16, 18). Amen.

† VYSKUPAS KAZIMIERAS.

471 || Panevėžys, 1932 m. šv. Pranciškaus
|| Salėziečio, žurnalistų Globėjo, dienoje.
(L. S.).

Tą mūsų laišką G. G. Kunigai teiksis
Vyskupijos bažnyčiose paskaityti pirmą
gavėnios sekmadienį